KISS LAJOS

AZ ERŐS TÁLAS*

A cserepeseknek az a szokása, hogy munka után, leginkább télen, mikor az idő miatt nem dolgozhatnak, egy-egy megszokott helyre, rendesen éltesebb cserepeshez összejönnek beszélgetni.

A Patócsék háza is olyan hely, ahol minden este összegyülekeznek. Most is sokan vannak. A kemence körül, gyúrópadon, korongban, kinek hol jut hely. Egyforma sápadt arcú emberek ülnek. Kajla kalap a fejükön, sáros kötő előttük, kurta szárú pipa a szájukban. Pipálnak meg panaszkodnak. A megélhetés súlyos gondja, mely egész nap nehezedik lelkükre, ilyenkor megosztódik: megkönnyebbülnek. Mikor a panaszkodásban kifáradnak, a múlt időkkel hozakodnak elő.

— Nem is így volt ezelőtt! — tereli a szót egy vékony dongájú cserepes.

— Más világ volt! — mondja meggyőzően az öreg Patócs, a tálasok Józsefbácsija, ki ott ül a padka közepén.

— Más világ volt, barátim — ismétli az öreg. — Vidámság, jókedv, tréfa járta fél-fél éjszakáig. Az emberek is mások voltak. Hússal élt a cserepes, nem krumplival. Bor volt jó és olcsó. Tíz krajcárért adtak egy iccét. A jó bor pedig kedvet csinál, neveli az erőt. Nem úgy, mint a mostani, hogy a vakszemnél dolgozik mindjárt.

A tálasok ölesek voltak meg erősek. Ott van Kokovai András, micsoda ormótlan nagy ember volt! Morvos, faragatlan arcú, erős, vastag nyakú, másfél arasz a válla a nyakától mérve, rossz volt ránézni. Sűrűn eljárt hozzánk, itt ült a padkán, a helyemen; jól vélek rá. Vén volt már, fölhúzta egyik lábát, így — mutatja —, a nagy lába ujját kitartotta, hogy annál fogva húzzuk el, de nem tudtuk kihúzni a lábát, olyan erős ina volt.

Éppen mázőrlő követ kerekítöttünk, ami — tudnivaló — két mázsa új korában. Ki tudja felemelni? Próbálták, egyik is, másik is, de mozdítani is alig birták. Nézte, nézte Kokovai, nemigen szólott, csak nézett és pipált. Igen csöndes ember volt.

Egyszer felkel, odamegy a kőhöz szép csendesen, nyugodtan megfogja, fölemeli, és háromszor egymás után körülkerüli a házat. Azzal visszaült, ahogy volt, egyik lába felhúzva. Elámultunk mindnyájan, még a pipa is kialudt a szánkban.

Hanem Kiskarika előugrott, hogy felemeli, erre-arra, aki így meg úgy. Bereczki Pálnak hívták volna ütet, de az édesanyja, hogy olyan kis alacsony, kerek asszony volt, és sebesen járt, szintúgy gurult, mint a karika, hát rajta maradt ez a szó. Kiskarika olyan kicsi, mint amilyen nagy Kokovai, de emígy vesés ember, idejére nézve negyvenesztendős. Csak nyekögve beszélt.

— Ne kutyálkodj, Palkó — mondja csöndes Kokovai, mert ü mindig nevin szólította.

Kiskarika csak kiállott, próbálta fölemelni. Nevették a többiek, mert alig mozdult a kő. Ahogy egy kicsit fölemelteformán, olyan ügyetlenül fogta, hogy kicsúszolt a kezéből a kő, és egyenesen nekigurult a Kokovai lába élének. Le is vitte róla a bőrt egy kicsit, Kiskarika meg hasra vágódott. A vén Kokovai megharagudott, de csak annyit mutatott belőle, hogy megrúgta a követ. Keresztülment a Karika lábán, megnyomta olyan formán, hogy úgy vették fel Karikát.

Nem sokat ártott ez Kiskarikának, mert mindenfele azt beszélte, hogy

* (A szerző „Vásárhelyi Kistükör" című utolsó, életében megjelent könyvéből.)

csúffá tette az erős Kokovait, mert ő, mármint Kiskarika, felemelte a követ, de az öreg a lábára ejtette. Ebből pletyka lett. Borozás közt még azt is nyekögte egyszer, hogy így veri meg, úgy veri meg, mert ő még az új templomot is elmozdítja.

Fülébe ment Kokovainak ez a nagy erőlködés, zokon vette kegyetlen, de nem mutatta.

Telt az idő, haladt a nap. Egy tavaszi este Kokovainál gyűltek össze. Karika is elment, de ingyen se gondolta, hogy öreg fú rá. Tüzelték az edényt, s mint ilyenkor szokták, adták-vették a szót egymásnak. A pitar földje tele volt forgáccsal, mert megjegyzendő, hogy ezelőtt nem szelezéssel tüzeltek, mint most, hanem nagy fenyőfatönköket, maguk a tálasok hasították föl. Annak az éles hulladéka volt szanaszéjjel a földön.

Odaszól egyszer Kokovai Karikához:

— Mit beszéltél, te Palkó?

Elhallgatott mindenki, Palkó meg belevörösödött, de tagadott.

— Még hazudsz is!

Azzal megfogta nagy, széles tenyerével a nyakát meg a horgasinát — most is látom —, ugyan az anyjuk is csakúgy tudja, mint én — aztán fölsöpörte vele a konyha földjét. Karika jajgatni se tudott. Ami ruha volt rajta, tisztára lement róla, a szálka kihasogatta a bőrét, azzal kitette az udvarra ezen szavakkal:

— Të csak gyerök vagy!

Nagy csönd lett, sajnálták Kiskarikát, mert csak úgy folyt a vér belőle. Azzal odaszól a feleségének Kokovai:

— Anyjuk, gatyát adj rá, mög ingöt!

Annak a nagy embernek a gatyájába ment el Kiskarika. Hogy nézeti az ki! Mosolyogták, akik előbb szánakoztak rajta.

Buday György fametszete